פרק 1

אל מחוזות ילדות

שלום לכם, ילדים חביבים, ילדי ארץ ישראל.

שמי הני אדלר, ואני כמעט בת תשע, בת גילכם פחות או יותר. כלומר... עלי לדייק... היה הייתי בת תשע, ואני מקווה שלא אכפת לכם אם זה היה כבר לפני שבעים שנה. מה זה משנה, בעצם? הנה אני מגלגלת את "פילם – הזיכרונות" שלי לאחור, אני מתבוננת ורואה בו מראות קסומים; חוויות מחוויות שונות, נופים מרהיבים, אנשים מעניינים, תלבושות מגוונות, טיולים... פרשיות... הכל נחרט שם, וגם בזיכרוני. חשבתי: למה שלא אספר גם לכם? והרי זה עשוי להיות חידוש מרנין, לחצות איתי יבשת להפליג הרחק אל שנות ילדותה של ילדה הגרה לה אי־פעם בקצה עולם.

אז אנא מכם, קוראים, מרגע זה והלאה אתם יכולים לשכוח לחלוטין כי אני כבר בארץ ישראל, ברוך ה', שאני כבר כמעט תשע פעמים בת תשע. כאן בין פרקי הספר, אני ילדה צעירה ודקיקה (דקיקה כל כך עד כי בכל עת שאני חולה, רופא הילדים בודק אותי מכף רגל ועד ראש, ואז הוא ממהר אל המטבח, וספק בדאגה ספק בהלצה הוא מרים את מכסי הסירים שעל הכירה ושואל: "מדוע הילדה רזה כל כך? האם אין מבשלים כאן, בבית הזה?"), הגרה ליד נהר המיין.

ליד? לא בדיוק. העיר שלנו נקראת "פרנקפורט אם מיין". כלומר: העיר פרנקפורט שליד נהר המיין. אם רוצים לחוש באמיתות השם הזה, צריך לחפש

את עירנו במפה. שם, ליד נקודה שחורה המצויינת בשם פרנקפורט, אפשר לראות בסמוך פס תכלת מתפתל, וזה נהר המיין. אבל במציאות הדברים קצת שונים. כדי להגיע לנהר המיין, עלינו לנסוע בחשמלית נסיעה די ארוכה, וזו הסיבה שרק לעיתים רחוקות אנחנו מטיילים ליד המיין.

אנחנו גרים בסיילר שטרסה צין. ובתרגום לעברית: ברחוב סיילר 10.

הבניין שלנו והבניין הסמוך לנו בנויים לרוחב הרחוב, חוסמים אותו והופכים את הרחוב לרחוב ללא מוצא. לרחוב ללא מוצא יש שם מעניין ומקורי בשפה שבה אנחנו מדברים – גרמנית. רחוב כזה נקרא "שק גסה".

גסה – זהו רחוב. ושק? – ובכן, שק בכל השפות שאני מכירה הוא שק. כולל לשון הקודש, וכולל עברית! רחוב ללא מוצא הוא רחוב שדומה במבנהו לשק, שכן השק פתוח מצידו האחד ותפור מצידו השני... רחוב סיילר (ובעצם, כל הרחובות) אינו סלול באספלט, אלא מרוצף באבנים שחורות קטנות. אפשר להתחיל לספור אותן, אבל אף פעם לא לסיים ו... תמיד תמיד להתבלבל אחרי צעדים ספורים בלבד. הנה, זהו ביתנו.

אתם תיאלצו להאמין לי, שהבית שלנו נראה הרבה יותר יפה ממה שרואים כאן, בתמונה. זהו חלקו האחורי של הבית, הפונה אל הגינה הפרטית שלנו, שהיתה מאחורי הבית. אתם בוודאי סופרים אתי אחת, שתיים, שלוש קומות, וחדרים בעליית הגג – כמניין החלונות המציצים מעל גג הרעפים, ואף יותר.

כמה חלונות בבית הזה? הרבה. הרבה מאד עכשיו לא נותר לכם אלא לנחש כמה משפחות גרות בו... אגלה לכם. בבניין הזה גרה רק משפחה אחת, זוהי משפחתנו – משפחת אדלר. רוב החדרים שבקומה השנייה מושכרים לפרקים, וכך הקומה השלישית. ובחדרים שבעליית הגג גרות העוזרות והמטפלות שלנו (והן לא מעטות במיוחד...) רגע! אני קוראת כל מה שכתבתי בנתיים ושואלת את עצמי: למה, בעצם, לתת לבית מקום של כבוד, להיות הראשון בסיפור, ואני טרם הצגתי לפניכם את בני משפחתי. הלא תסכימו איתי, שהם חשובים יותר מבניין פאר... ועכשיו, באמת לפי סדר החשיבות, נתחיל באבא. אבא הוא יועץ כלכלי, יש לו הרבה מאוד לקוחות יהודים וגם גרמנים, זאת משום שכל מי שבא איתו במגע חש במידת האמת הטבועה בו. כאשר אדם דבק במידת היושר, יש לו סיכויים מצויינים להצליח בכל עניין, ובמיוחד כאשר מדובר במקצוע כשל אבא. כי תפקידו של אבא הוא להשיא עצות בענייני כספים וכלכלה. וכשאדם ישר – גם עצותיו ישרות והגונות. לכן, לא פלא, שידיו של אבא מלאות עבודה. האמת היא, שאבא התכונן להיות עורך דין. היה עליו לעבור כמה מבחנים ממשלתיים כדי לקבל תעודה סופית של עורך דין. אולם ידידיו יעצו לו, שלא לגשת למבחנים אלו, שכן שלטונות גרמניה ניסו להכשיל יהודים בבחינות אלו. כך שעל פי רוב, משרת עורך דין שמורה היתה לגרמנים בלבד.

חשוב לציין – בתקופה שעליה אני מספרת, חיו היהודים בגרמניה בכבוד, ומלבד גילויים "רגילים" של שנאת ישראל, שהתבטאו בהכשלת יהודים בבחינות ממשלתיות וכדומה, התנהלו החיים בנחת. באותה עת לא חשבנו, כי אלו השנים האחרונות שבהן מתגוררים יהודים בשלוה בארץ שבה חיו הם ואבותיהם משך דורות. לא העלינו אז בדעתנו, כי יום יבוא, והוא לא רחוק, וגרמניה תהפוך לערש של רשע שאין דומה לו בהיסטוריה.

אמא היא עקרת בית. אולי, בעצם, צריך לומר שהיא עקרת בניין... אבל, יש

לה צוות שלם שעוזר לה לנצח על כל המלאכה בניהול משק הבית ובגידול הילדים.

אחותי הגדולה היא בת חמש עשרה ושמה פנינה, אבל בבית כולם קוראים לה בשם חיבה פנינשן. כשפנינה נולדה, כולם התפלאו שאבא לא קרא לה גם בשם גרמני, נוסף לשם היהודי. "האמנם כך תקראו לה?" שאלו קרובים ומכרים מן הקהילה. אבא הסביר לכולם, כי אין דעתו נוחה משם גויי. אחרי פנינה נולד אליהו, או כפי שקוראים לו – אליה. אליה הוא בן ארבע עשרה. אחריו נולד מיכאל. הוא בן שתיים עשרה.

אני הרביעית במשפחה, בת תשע. קוראים לי הני, כפי שאתם כבר יודעים. ויש לי עוד אח ואחות מתחתי – בנימין בן שבע, ורבקה בת חמש.

על אף שאבא שלנו סולד משמות גויים, הוא נאלץ להוסיף לשני הבנים הגדולים גם שם גויי: לפי החוק, צריך להיות לכל ילד וילדה שם גרמני, ואין זה משנה אם הוא יהודי או גוי. אבא הסביר לנו, שזהו חוק עתיק יומין ונשמר בקפידה כבר קרוב למאתיים שנה. אצל הבנות התעלם אבא מהחוק, אך אצל הבנים הגדולים חשש שהם עלולים להיפגע מכך כאשר יגדלו.

השמות הגויים של אליה ושל מיכאל הם רק בשביל החוק, בשביל התעודות. בבית וגם בבית הספר קוראים להם בשמם האמיתי, היהודי.

הקרובים והמכרים שלנו כבר התרגלו לתופעה הזו. כולם כולם יודעים, שאצל אדלר "אין חכמות" – שם בבית זוכים מאה, ואולי מאתיים פעמים ביום, בזכות של "ולא שינו את שמם".